

Sendera.

Revista 45 / 2025

Conté memòria d'actuació 2024

Secció especial sobre Colòmbia

Aquesta revista està impresa als tallers d'Afanyas, una organització que impulsa la inserció laboral de les persones amb discapacitat intel·lectual.

SENDERA ONG

Madrid

Jorge Juan, 65 3.º 28009
915 776 897

Barcelona

Sant Nicolau, 9 bxs. esq. 08014
932 310 712

info@senderaong.org

www.senderaong.org

EQUIP DE REDACCIÓ:

Laura Alemán i Mònica Redolad.

COL·LABOREN:

Alexander Ruiz, Dolors Puértolas, Gemma Regales, Luisa Fernanda Serrano, M.ª Àngels Fornaguera, Maria José Morales, Martí Colom, Sarah Oduor, Xavier Magarzo.

Sendera no es fa responsable de les opinions expressades pels autors/es d'aquesta revista.

Disseny: Amelia Fernández Valledor

Dipòsit legal: M - 35134-1978

Foto de portada: una jove aprèn a tocar la guitarra a Casa Garavito (Bogotà, Colòmbia), on s'ofereixen activitats per a persones adultes i joves.

Sumari

La bandera que no deixarem d'onejar

Mònica Redolad

1

Colòmbia a vista d'ocell

2

Un espai per a l'esperança en un país espantat

Martí Colom

4

Entrevista a Alexander Ruiz

6

La veu protagonista

Luisa Fernanda Serrano

8

Veïnes, educadores, líders: el motor del centre San José

M.ª Àngels Fornaguera i Sarah Oduor

9

Quan les llavors no se sembren només a la terra

María José Morales

10

Marilenny: de nena a mare

Dolors Puértolas

12

Una porta cap a un futur sense por

Gemma Regales

14

Una matinada a Meki

Xavier Magarzo

16

Memòria 2024

18

Col·labora!

20

La bandera que no deixarem d'onejar

Vivim temps convulsos. Ens sentim impotents davant d'un "espectacle" polític i econòmic en què l'auge d'ideologies excloents imposa la lògica del "primer jo" i deixa els altres a la seva sort. A finals del segle passat, podíem presumir d'una estabilitat en termes de pau, que ara s'està fracturant. La guerra entre Rússia i Ucraïna ja dura més de tres anys. I el genocidi de palestins i palestines a Gaza va començar fa dos anys. **El futur se'ns presenta incert i, cada dia, ens fem la mateixa pregunta: com acabarà tot això?**

A això se sumen les catàstrofes provocades per un canvi climàtic dinamitzat per la nostra involuntària submissió a un sistema econòmic i polític completament aliè al cost ambiental que està ocasionant, sense voler veure que aquest sistema necessita aquest medi per subsistir.

A Sendera no som alienes a aquesta realitat. **La humanitat està ferida, i sentim aquestes ferides en carn pròpia.** No només als països que ja he esmentat: actualment hi ha 56 conflictes actius a tot el món. Ja hi ha la barbaritat de 300 milions de persones que necessiten ajuda humanitària, segons les Nacions Unides, a causa d'aquests enfrontaments i dels efectes del canvi climàtic.

En tot aquest temps, el poble palestí ha patit una autèntica mutilació humana, l'eliminació d'un poble a carn viva i sense anestèsia. No és culpa meva, ni teva. Però estem ferides i ferits, la humanitat està patint, estem patint. I en aquest estat de dolor no trobem paraules esperançadores, no podem veure "el després" de tot aquest auto extermini sense sentir.

I, tanmateix, és precisament en aquest escenari on trobem raons per seguir endavant. Perquè quan la incertesa creix, també ho fa la solidaritat. Som conscients de la nostra petitesa i que potser els nostres esforços no aconseguixin un canvi rellevant. Però també sabem que cada **gest de solidaritat i empatia cap al nostre proïsme és la nostra esperança**, passos que canvien vides (començant per la nostra) i, com a formiguetes, anem construint un món més humà i just.

De la mateixa manera, a Sendera, creiem que l'esperança cal treballar-la per poder veure i mostrar la llum en la foscor. Perquè l'ésser humà és capaç, som capaços, del pitjor, però també del millor: tenim un sistema de defensa humana que s'activa gairebé automàticament quan es desencadenen dinàmiques autodestructives. Estaments oficials (governos, Nacions Unides, etc.) i nombroses ONG tant locals com internacionals treballen per alleujar aquest dolor: fent arribar aliments, atenció mèdica, acompanyant i atenent les persones que ho necessiten.

Totes portem la **bandera dels DRETS HUMANS**, amb la qual ens identifiquem, la que ens uneix i dignifica com a persones i pobles. La bandera que mai no deixarem d'onejar.

Aquest número de la revista centra la seva mirada a **Colòmbia**. Un país que ha fet passos regressius en el camí cap a la pau iniciat amb l'Acord de Pau del 2016. La situació és molt complexa i en algunes parts del país han ressorgit grups violents que amenacen la seguretat.

En una de les zones més pobres de la capital, Bogotá, Sendera col·labora en un centre de desenvolupament comunitari amb iniciatives tan importants com la protecció de la infància, l'apoderament de la dona i l'acompanyament de persones vulnerables. El centre Casa Garavito és un d'aquests petits oasis, en què no s'apaga l'esperança i sempre oneja la bandera dels drets humans.

Una abraçada,
Mònica Redolad. Presidenta

Colòmbia

a vista d'ocell

Fronteres

Mar Carib, Veneçuela, Brasil, Perú, Equador, Oceà Pacífic i Panamà.

Sistema polític

República presidencialista. Separació de poders. La Constitució política vigent va ser promulgada el 7 de juliol de 1991. El país té 32 departaments i 1 Districte Capital.

53.057.212
Habitants

51,2 %
dones

48,8 %
homes

17,4 %
rural

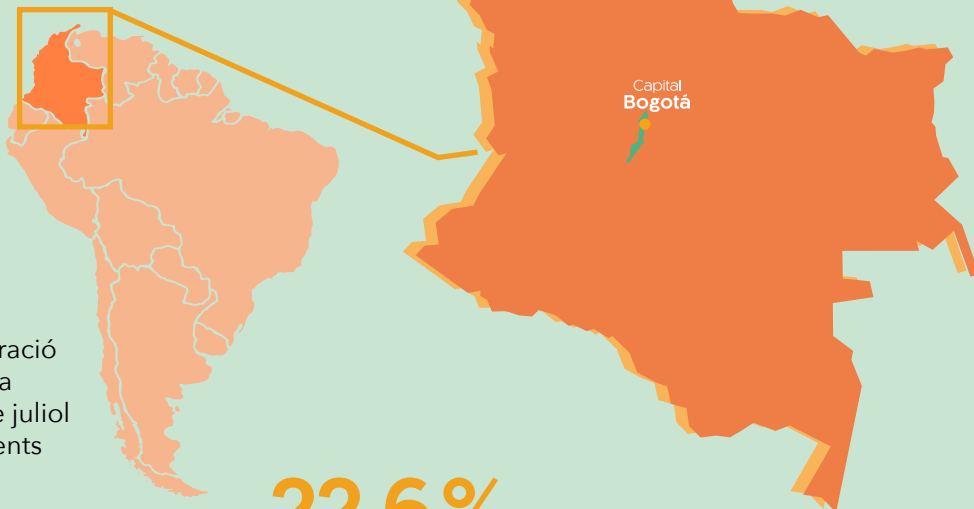
82,7 %
urbana

4,4 % pobles indígenes

1.141.748 km²
Extensió

31,8 %
Índex de pobresa

0,5 % anual
Creixement de la població

22,6 %

Població menor de 15 anys

10,82 %

Taxa de mortalitat infantil

0,551 Índex de desigualtat

38,6 por 100.000 vius

Taxa de mortalitat materna

Taxa d'alfabetització

95 %

a partir dels 15 anys

Taxa de cobertura educació bàsica primària

86,9 %

3,7 %

Abandó escolar

2,9 %

treball infantil

Percepció d'inseguretat

a Bogotà

69 %

de la població

Colòmbia

0,5 %

Creixement
de la població

77 anys

Esperança
de vida

6.844

PIB per càpita (US\$)

66 %

Ús d'internet

12

Taxa de mortalitat
infantil menors de 5
anys (per cada 1.000)

Espanya

 1,04 %

 84 anys

 32.590

 96 %

 3

Sendera a Colòmbia

Des del 2018, Sendera és present a Bogotá, a la localitat de Rafael Uribe, juntament amb la Comunitat de Sant Pau. La seva tasca se centra als barris La Resurrección, Granjas de San Pablo i El Pesebre, amb uns 20.000 habitants, principalment treballadors/es informals i famílies en situació de pobresa extrema.

La comunitat afronta problemes greus com la inseguretat, la delinqüència i el tràfic de drogues. En aquest context, el centre comunitari Casa Garavito s'ha consolidat com un espai de referència que ofereix suport i oportunitats a les persones més vulnerables, contribuint a construir un futur millor enmig de l'adversitat.

Fonts principals: Dpto. Administrativo Nacional de Estadística de Colombia, Banc Mundial, Datosmacro.com de Expansión, Institut Nacional d'Estadística del Govern d'Espanya.

Martí Colom. Colòmbia

Un espai per a l'esperança en un país espantat

Colòmbia no passa per un bon moment. Fa una dècada, l'acord de pau entre el Govern i la guerrilla de les FARC es va veure com el pas decisiu que havia de posar fi al conflicte armat més longeu d'Amèrica Llatina. Aleshores, Colòmbia podia enorgullir-se d'haver dut a terme un procés de diàleg reeixit, modèlic, que l'allunyaria definitivament de la violència. **Avui, gairebé deu anys després d'aquell acord de pau, el panorama no és gens encoratjador**, i al país abunda la sensació que la situació es deteriora amb rapidesa. En diverses regions continuen operant diferents grups armats, com les anomenades dissidències de les FARC –que no acaten l'acord de pau del 2016–, l'ELN i grups afins al paramilitarisme o al narcotràfic, que lluiten entre ells, o amb l'exèrcit, pel control del territori. Diversos atemptats recents a Bogotà, a Cali i en altres ciutats han incrementat la sensació creixent d'inseguretat, i semblen indicar que el somni de la pau és avui més lluny que fa uns anys. Malauradament, no sembla que el bon propòsit de l'actual Govern, d'aconseguir una «pau total» a base de dialogar amb tots i cadascun dels grups armats, estigui donant els fruits desitjats. L'abassegador poder del narcotràfic, especialment, s'alça com un obstacle aparentment insalvable perquè s'assoleixi la pau, i, amb ella, la justícia i el desenvolupament en el país més desigual d'Amèrica Llatina.

Aquesta situació té conseqüències per a la vida quotidiana dels colombians i les colombianes. En primer lloc, no cal dir-ho, per a les persones que pateixen directament el conflicte armat, les víctimes, les desplaçades i les famílies que han perdut els seus éssers estimats a causa de la violència. Però **la situació actual també afecta aquells i aquelles que potser no estan immersos directament en el conflicte**, però pateixen en contemplar amb impotència com el seu país no només no millora, sinó que corre el risc real d'esllavissar-se per un pendent molt perillós de més inestabilitat, inseguretat, criminalitat i injustícia.

És impossible calibrar l'estat d'ànim d'un país de 53 milions d'habitants. Tanmateix, **l'experiència al carrer, parlant amb gent diversa, suggereix que la societat colombiana està inquieta, fins i tot espantada, potser desesperançada**. Colòmbia és avui un país preocupat, on no es respira optimisme.

En aquest context seria fàcil, o fins i tot lògic, pensar que un projecte tan modest i local com el que Sendera i la Comunitat de Sant Pau duen a terme al sud de Bogotà és fútil, i que els programes educatius per a infants, joves i persones adultes que des del 2018 venim desenvolupant al centre comunitari Casa Garavito, al barri El Pesebre de la Localidad Rafael Uribe, pràcticament no tenen sentit. Com poden transformar una realitat tan complexa, amb uns reptes tan formidables?

Tanmateix, si bé és cert que l'impacte del nostre projecte és minúscul si el contemplem davant el teló de fons de la situació del país, també és veritat que, probablement, **projectes com el de Casa Garavito són ara més necessaris que mai**.

Davant la violència creixent, la inestabilitat i l'enorme desigualtat que afecta Colòmbia, el nostre projecte social és realment insignificant. No obstant això, no ho és per a les setanta dones que aprenen a cosir o a treballar les ungles al nostre taller de costura i a les classes de «manicure». Ni per a la infància, una trentena

Les persones no podem deixar d'imaginar un futur digne i engrescador per a la nostra vida i la de les nostres famílies

de joves en total, que venen cada dia al programa de reforç escolar, ni per als que aquí aprenen anglès, música o art, ni per al centenar de persones que es beneficien del nostre servei d'atenció psicològica al llarg de l'any, o per a aquelles que acudeixen al nostre consultori odontològic. Tampoc és irrellevant la nostra tasca per als habitants del carrer d'aquests barris, que venen aquí a dutxar-se, canviar-se de roba i esmorzar, o que reben l'entrepà que el nostre grup de persones voluntàries els ofereix durant la Ruta del Aguapanela que mensualment ens porta a recórrer els carrers del barri. Ni per a les setanta famílies vulnerables que periòdicament reben una bossa amb aliments bàsics, que els ajuda a arribar a final de mes. Ni per als vint estudiants universitaris a qui oferim una beca perquè puguin continuar la seva formació professional. Ni per a les persones que reben medicaments gratuïts a la nostra farmàcia parroquial.

En realitat, per a les més de 700 persones que d'una manera o altra participen en els projectes de la Comunitat de Sant Pau i Sendera als barris de La Resurrección, Granjas de San Pablo i El Pesebre, aquestes iniciatives no només representen una ajuda per resoldre una necessitat concreta (la beca, l'atenció psicològica, l'aprenentatge, la bossa de menjar...). També són un signe. Un signe d'esperança, avui més necessari que mai, que indica que, per molt amenaçant que ens pugui semblar a vegades la realitat, les persones no podem deixar d'imaginar un futur digne i engrescador per a la nostra vida i la de les nostres famílies.

Cada persona adulta i cada infant que rep formació a Casa Garavito, cada estudiant que sol·licita una beca per continuar la seva carrera universitària o cada persona que acudeix al nostre servei d'atenció psicològica per guarir ferides és algú que, d'alguna manera, no s'ha deixat arrossegar pel pessimisme prevalent i diu, amb el seu compromís, que ell o ella encara creu en un futur millor. Potser **podríem afegir un parell d'objectius a la llista dels que ja té Casa Garavito: combatre la por i promoure l'esperança.**

Farien falta mil, o cent mil Cases Garavito per aixecar l'ànim de tanta gent que avui mira el futur del seu país amb desconfiança i pessimisme, fins i tot amb temor. De fet, a Bogotá i a Colòmbia existeixen una infinitat d'iniciatives semblants (promogudes per l'Església, les juntes d'acció comunal, les associacions de veïns...), la qual cosa és un motiu d'alegria. La nostra Casa Garavito vol ser precisament aquest espai d'esperança per a les persones que s'hi acosten. Estic segur que, si continuen venint, és perquè aquí troben motius per dir no a la por i al pessimisme.

Colòmbia és avui un país preocupat, on no es respira optimisme

Entrevista a Alexander Ruiz, professor de reforç escolar a Casa Garavito

Avui tenim el plaer de conversar amb l'Alexander, veí del barri Granjas de San Pablo, a Bogotá. Amb 49 anys, comparteix la seva vida amb la parella i amb el seu fill de 20 anys. Va estudiar disseny gràfic i destaca per la seva gran habilitat en les manualitats, un talent que ha sabut transformar en un camí de servei i vocació. A Casa Garavito és professor de les classes de reforç escolar que s'imparteixen de dilluns a divendres, i també de dibuix i art els dissabtes. Més enllà de l'ensenyament, l'Alexander dedica el seu temps i energia amb un profund compromís, entenent la seva tasca no només com una feina, sinó com una oportunitat per acompanyar, inspirar i obrir horitzons a qui participa en les seves classes.

Alex, quant temps fa que estàs al càrrec del programa de reforç escolar a Casa Garavito?

Fa ja vuit mesos.

Quants nens i nenes estan inscrits actualment al programa?

Actualment, el programa compta amb 28 estudiants, d'entre 7 i 15 anys.

I com són els horaris de les classes de reforç escolar aquí a Casa Garavito?

Tenim dos horaris: un grup de nens i nenes ve els dimarts i dijous de 14:00 a 16:00, un altre de 16:00 a 18:00, i dos grups més els dimecres i divendres, amb els mateixos horaris.

Quines són les dificultats més habituals dels nens i nenes, a nivell acadèmic, que es procuren esmenar aquí, a Casa Garavito, amb el reforç escolar? En què necessiten més suport?

La manca principal que tenen els nens i nenes amb qui treballem és la falta de comprensió lectora. És en el que més ens enfoquem: en la lectura, que llegeixin molt i entenguin els textos que llegeixen. També em centro

molt en la bona ortografia i la puntuació. Pel que fa a les matemàtiques, també trobem bastantes dificultats: practiquem les operacions bàsiques, sumes, restes, multiplicació i divisió. Molts alumnes arriben amb un nivell molt baix. Així mateix, dediquem temps a les taules de multiplicar, que en molts casos desconeixen.

Quin és el context familiar i social, en general, de l'alumnat del programa de reforç escolar?

Pel que fa al context familiar, provenen de famílies molt desestructurades, que viuen o bé només amb el pare o la mare, o amb l'avi o l'àvia que, generalment, no tenen temps per ajudar-los amb els deures ni amb les investigacions que l'escola els exigeix que facin a casa. Aquí les famílies troben un espai per portar els seus fills i filles, perquè puguin treballar les dificultats que tenen a l'escola i fer els deures.

A més, com deia, la majoria provenen de famílies amb molts problemes de tota mena i d'un nivell econòmic força baix. És habitual que a casa no hi hagi ningú quan l'infant torna de l'escola al migdia. El nostre programa, doncs, ofereix un espai segur on poden passar la tarda mentre aprenen. D'altra banda, una part important de l'alumnat del nostre programa és migrant, procedent de Veneçuela, arribat recentment a Colòmbia. Els seus pares i mares no els poden dedicar gaire temps perquè estan treballant o buscant feina per sobreviure dia a dia i solen arribar tard a casa.

Alex, quin seria, en la teva opinió, el principal valor del programa de reforç escolar que tu imparteixes?

A més dels coneixements que els nens i nenes adquireixen aquí, crec que és important l'acompanyament emocional que se'ls ofereix, el fet que sentin un suport que, la veritat, en molts casos no tenen a casa. D'altra banda, si cap estudiant veiem que necessita una atenció més professional, jo mateix parlo amb la psicòloga que tenim

aquí, a Casa Garavito, i si la família hi està d'acord, pot rebre aquesta atenció. També és important el berenar que se'ls ofereix abans que tornin a casa. Aquí, a més, tenen accés a la nostra biblioteca, i si volen poden apuntar-se a les classes d'anglès o de manualitats que fem els dissabtes, dia en què no hi ha reforç escolar. Per a mi, el més important és assegurar que aquests infants, que provenen de contextos molt vulnerables, no quedin enrere en el seu camí acadèmic i puguin continuar avançant en la seva educació.

Finalment, Alex, volia preguntar-te com t'has sentit tu, personalment, fent aquesta tasca de professor aquí a Casa Garavito.

Doncs, per a mi és molt gratificant aquesta feina, ja que sento que complemento bastant les deficiències que hi ha a nivell d'educació a les escoles. Percebo moltes febleses en el sistema educatiu actual. A les classes de reforç escolar els estudiants arriben amb moltes mancances. Realment,

sense un suport com el que oferim a Casa Garavito, seria molt difícil que poguessin sortir-se'n. Aquí els ajudem perquè puguin continuar i assolir el nivell del seu curs.

El més important és assegurar que aquests nens i nenes [...] no quedin enrere en el seu camí acadèmic

La veu protagonista

Luisa Fernanda Serrano

La Comunitat de Sant Pau, amb el suport de Sendera, duu a terme un programa de beques universitàries que actualment beneficia 25 joves de la localitat de Rafael Uribe, una de les zones més marginals de Bogotá. La Luisa Fernanda és una d'aquestes joves. Aquest és el seu testimoni.

Em dic Luisa Fernanda Serrano Barbosa, tinc 19 anys i visc al barri El Pesebre de Bogotá, Colòmbia, juntament amb els meus pares i el meu germà. L'únic ingrés que tenim prové del meu pare, que treballa de vigilant en una empresa de seguretat. Actualment curso el quart semestre d'Infermeria, carrera que vaig començar el gener de l'any passat.

Quan vaig acabar el batxillerat, no tenia gaire clar quin camí seguir ni com fer-ho. L'oportunitat de rebre una beca va ser decisiva en la meua vida. Gràcies a ella vaig trobar la motivació i l'impuls per descobrir aquesta vocació tan especial que avui m'omple de sentit: ser infermera.

Durant aquest temps a la universitat m'he sentit molt bé. Tot i que el procés acadèmic és exigent, cada dia confirmo que vaig prendre la decisió correcta. M'apassiona poder interactuar amb els i les pacients en els diferents escenaris de pràctiques, aprendre de cada experiència i oferir-los atenció amb dedicació i humanitat.

Ser professional és un gran repte, però l'assumeixo amb entusiasme i compromís, perquè sé que la meua formació em permetrà contribuir al benestar de moltes persones. La beca no només m'ha brindat un suport econòmic fonamental, sinó que també m'ha obert la porta per créixer personalment i professionalment. Per això, em sento molt agraïda i amb més ganes de donar el millor de mi en aquest camí.

L'oportunitat de rebre una beca
va ser decisiva en la meua vida

*M.ª Àngels Fornaguera
i Sarah Oduor. Mèxic*

Veïnes, educadores, líders: el motor del centre San José

Des de l'any 2005, el centre comunitari de desenvolupament infantil San José, situat a la colònia Jardines de San Juan Ajusco (Tlalpan, Ciutat de Mèxic), s'ha consolidat com un espai de desenvolupament integral per a la infància. Acompanya nenes i nens d'1 a 6 anys en situació de vulnerabilitat, oferint educació preescolar, atenció psicològica, estimulació primerenca i una alimentació completa amb tres àpats diaris.

Educació i benestar que transformen vides

Durant el curs 2023-2024, 107 alumnes van participar en els quatre nivells del centre, des de maternal fins a preescolar 3. Les revisions periòdiques de pes i talla van assegurar un creixement saludable: no es van detectar casos de desnutrició ni de malalties greus, i aquells que van patir malalties lleus es van recuperar satisfactòriament.

Comunitat i lideratge local

L'èxit del centre es basa en un equip compromès format per 14 dones de la comunitat i 1 home, que desenvolupen tasques com a educadores, assistents, especialistes en estimulació primerenca, personal de cuina i suport operatiu. Gràcies als tallers d'actualització pedagògica en gestió d'emocions i tècniques de relaxació, enforteixen cada dia la qualitat educativa.

El projecte també compta amb la participació de persones voluntàries, estudiants en servei social i famílies col·laboradores. Celebracions com el Nadal, l'arribada dels Reis Mags, les commemoracions patriòtiques i la graduació de 38 infants de preescolar 3 reforcen el sentit de comunitat i pertinença.

Dones protagonistes del canvi

Les dones de la colònia són el cor del centre San José. No només participen en tallers i activitats, sinó que lideren el projecte educatiu. Passar de ser veïnes de la comunitat a educadores infantils formades i en constant actualització reflecteix apoderament, oportunitats i lideratge local, inspirant noves generacions.

El balanç del curs 2023-2024 demostra que l'educació, la salut, la nutrició i el compromís comunitari poden transformar vides. El centre San José evidencia que, quan una comunitat s'organitza i es forma, s'obren camins cap a un futur més just i esperançador.

Les dones de la colònia
són el cor del centre San José

María José Morales. Etiòpia

Quan les llavors no se sembren només a la terra

Fa calor a Meki. El sol cau sobre els teulats de palla, els camins polsosos i els camps de *teff* que envolten la ciutat. Aquesta energia latent –digna, vibrant– no es percep a primer cop d'ull, però t'envolta sense que te n'adonis: quan t'asseus sota una acàcia amb un grup de dones, comparteixes cafè amb una mare que obre el seu primer negoci o escoltes una nena de dotze anys explicar com vol ser infermera.

Una de les lliçons més profundes que he après durant tot aquest temps és que aquí les llavors no se sembren només a la terra, sinó a les persones. En les seves idees, en la seva determinació, en els seus somnis. Durant aquests anys he comprès que **implementar projectes no significa imposar solucions, sinó sembrar confiança** i acompanyar, caminar al costat de qui ja està cultivant esperança.

Llabor que floreix en comunitat

El dia de trobada a la casa de la Rediet, el seu pati es converteix en un petit camp fèrtil: rialles que broten i bitllets plegats amb cura, com petites llavors de confiança. Les mares arriben amb els seus nadons a coll, cistells de pa o verdures fresques del mercat, totes formant part d'un grup d'estalvi comunitari. És un mecanisme simple i poderós: cada quinze dies es reuneixen i cada dona aporta una mica; juntes, creen el capital que els permet accedir a préstecs i crear el seu propi negoci, pagar matrícules o fer front a emergències mèdiques.

He vist com una dona que no sabia llegir transforma un quiosc de tomàquets en un negoci que sosté tota la seva família. I com, quan una no aconsegueix reunir la seva aportació, les altres es converteixen en terra fèrtil per ajudar-la. La solidaritat aquí no es discuteix: es practica. És una llavor invisible que creix en actes concrets.

Cabres que alimenten el futur

A les zones rurals, juntament amb l'aroma del cafè i les veus dels infants, s'escolten els balits de cabres lleteres. No són només animals, sinó petites reserves de vida. D'elles, les dones obtenen llet per alimentar la seva prole i també per vendre al mercat, convertint un balit en ingressos, en llibres escolars, en medicaments. La cria de cabres esdevé una altra llavor sembrada a la comunitat: dona força, dona aliment, dona autonomia.

Formació professional: brots de transformació

Les històries més enlluernadores que atresoro tenen nom de dona: Tigist, Almaz, Genet, entre altres. Van arribar als nostres cursos de formació professional sense grans somnis de futur. Algunes no havien anat a l'escola; altres la van abandonar per matrimoni o maternitat. Avui són cuineres, perruqueres, professionals tèxtils. Es reconeixen davant del mirall amb orgull, i jo les reconec com a fruit del que juntes hem sembrat.

Recordo l'Almaz, explicant-me entre rialles i certa timidesa, com el primer dia no sabia ni posar en marxa la màquina de cosir. Avui confecciona uniformes escolars per a tres escoles rurals. El seu fill la mira i diu que vol ser com ella...

Aules amb espai per a totes les veus

Recorrem escoles on es duen a terme tallers sobre salut i igualtat. N'hi ha prou amb una història, una imatge, una pregunta valenta, i l'aula esclata en veus. Parlem de la menstruació sense tabús, de respecte mutu, de somnis que travessen els gèneres. Quan una nena s'aixeca i declara que vol ser doctora –i tota la classe l'aplaudeix– sé que hem plantat una llavor amb arrel profunda.

També construïm aules. Perquè estudiar sota un sostre segur i en pupitres dignes també és sembrar futur, justícia, dignitat.

Epíleg sembrat pel camí

La vida a Meki no sempre és fàcil. Hi ha jornades en què la distància pesa, els camins es dilaten i els contrastos desorienten. Però també és un lloc d'una humanitat desbordant, una calidesa que transforma.

En aquesta terra rogenca, Sendera no només implementa projectes: sembla xarxes, creix comunitat, germina futur. Aquí em reconec com una més de les moltes mans que juntes ajuden a sembrar esperança.

Perquè, com diuen les dones dels grups d'estalvi: "Qui sembla en comunitat, collirà per a tot el poble".

Les històries més
enlluernadores que atresoro
tenen nom de dona

Dolors Puértolas. República Dominicana

Marilenny: de nena a mare

La Marilenny es va quedar embarassada per primera vegada als 13 anys. Va passar de la infantesa a ser una adulta en un tancar i obrir d'ulls. **Diu que mai no va ser adolescent, que no va tenir joventut, i això li ha deixat empremta:** moltes vegades es comporta com una nena, es vesteix com una joveneta, surt de festa amb adolescents... Vol viure tot allò que no va viure abans. Ara té 38 anys i ha hagut de "pasar mucha lucha", com es diu a la República Dominicana, per tirar endavant amb els seus.

La Marilenny va tenir dues nenes i dos nens, i també va criar una altra petita del seu marit. No va poder estudiar. Després de fer malabars i "chiripear", o trobar petits treballs, va aconseguir una feina fixa. El seu marit també en va trobar una, i van començar a posar, literalment, els fonaments de la seva llar.

Un dia es va animar a estudiar. Es va apuntar a les classes per a persones adultes en una escola propera.

No volia ser analfabeta, però sempre passava alguna cosa que la feia abandonar: una malaltia, conflictes familiars o el mateix desànim quan s'angoixava i pensava que no aconseguiria llegir ni escriure.

La filla de la seva parella va ser la primera a ser mare de bessons, amb 17 anys, i molt aviat en va tenir dos més. Quan es va quedar embarassada estava a punt d'acabar el batxillerat. La segona va ser mare als 16, i el fill gran també va ser pare molt jove. La Marilenny solia donar-los consells. No en llargues converses, en un clima de confiança, sinó consells molt directes i, potser, amb una mica de rudesia. Ho feia a la seva manera, no podia transmetre allò que no havia rebut.

Per a la Marilenny, un membre més de la família és sempre una benedicció, així que els acull amb els braços oberts.

De fet, s'enorgulleix que els embarassos no hagin estat tan precoços com el seu primer embaràs, quan als 13 anys encara jugava amb nines, fins que li va arribar una criatura de veritat. Tot i així, li hauria agradat que el seu fill i les seves filles haguessin estudiat més. Sap que els costarà aixecar les seves famílies i progressar.

La província d'Azua, a la República Dominicana, continua tenint una de les taxes més altes d'embaràs adolescent del país. **Com més baix és el nivell socioeconòmic i educatiu, més alt és la taxa d'embaràs adolescent.**

Moltes joves que es queden embarassades mentre estudien es veuen obligades a abandonar les classes i es tornen dependents econòmicament del pare dels seus fills i filles (visqui amb elles o no) o de la seva pròpia família. Encara que algunes noies posteriorment reprenen els estudis i fins i tot accedeixen a la universitat, la gran majoria es troba estancada en el seu creixement personal i professional.

Des de Sendera es va impulsar fa 8 anys un projecte de prevenció de l'embaràs adolescent que ha recorregut totes les escoles secundàries de la zona. Es tracta d'un programa de 8 xerrades en què, a més de l'alumnat, també hi participen les mares i pares i el professorat. Alguns dels temes que tractem són: "El meu cos", "L'autoestima", "El meu projecte de vida", "L'embaràs", "Els riscos físics, psicològics i socials de l'embaràs prematur", "La prevenció" i "La responsabilitat paterna i materna en la procreació".

Les noies i nois mostren molt d'interès en aquestes xerrades, que són impartides per una infermera. En elles pregunten tot allò que no s'atreveixen a dialogar amb la seva família. **El més important és propiciar espais per a la reflexió que els permetin prendre decisions per a la seva pròpia vida de manera conscient.**

Tots sabem, i fins i tot hem experimentat, que l'adolescència és una de les etapes més difícils del desenvolupament de la persona. És l'etapa de somiar i experimentar, de transició de la infantesa a la vida adulta, de posar-nos al límit sense considerar els riscos. I, per aquest motiu, millor viure-la amb acompanyament per poder gaudir d'una joventut plena, que tregui el millor de si mateixa i créixer com a persones sòlides i amb valors positius.

Amb aquest programa de prevenció de l'embaràs adolescent, volem acompanyar els i les estudiants en aquest procés de canvi en les seves vides i, tant de bo,

puguin gaudir d'un futur pròsper en aquest petit racó de la República Dominicana!

Moltes de les joves que es queden embarassades mentre estudien es veuen obligades a abandonar els estudis

Gemma Regales. Bolívia

Una porta a un futur sense por

L'any 2024 es van complir 20 anys des que Casa San José va obrir per primera vegada les seves portes. 20 anys des que vam començar a crear aquesta llar d'esperança, que segurament bona part de les nostres lectores i lectors coneixen. Durant tot aquest temps, la nostra tasca amb els infants del carrer ha avançat incansablement a la ciutat de Cochabamba, Bolívia.

En el procés que comença quan els menors entren fins que surten de Casa San José, hi ha vides que canvien. Com la dels petits que, per la duresa del carrer, han hagut de créixer abans d'hora i ara tenen l'oportunitat de recuperar la seva infantesa.

Avui vull compartir la història de tres d'ells, tres germans que em demostren per què protegir la infància és una tasca més necessària que mai. Es diuen Samuel, David i Mateo, de set, quatre i dos anys. Ells s'han unit a la família de Casa San José, que actualment acull un total de 23 infants.

Fa unes setmanes, van arribar al nostre centre d'acollida. No pas pel seu propi peu, sinó rescatats per la *Defensoría de la Niñez* d'una casa on estaven sols i abandonats. Una veïna valenta i atenta va notar el seu silenci i desempament, i va trucar a la policia per demanar ajuda. Quan les autoritats hi van arribar, el petit Samuel, amb només set anys, no va voler obrir la porta. La seva mare els havia dit: "No obriu a ningú". La por era més forta que la seva pròpia necessitat.

Però tenien gana. **Només quan els van prometre menjar, la porta es va obrir, revelant una escena colpidora.** Tres infants bruts, desnudats, amb els cabells embullats i els ulls plens de por, però amb una guspira de vida que es negava a apagar-se. El gran, en Samuel, havia assumit el rol de protector.

Ara, a Casa San José, s'estan adaptant amb una alegria que m'emociona. Juguen, riuen i s'embruten com qualsevol infant. Però a les nits, aflora la por. En Samuel encara ens diu: "Si no tornem, la mamà s'enfadarà i ens pegarà". És un trauma profund, una por a la persona que més haurien d'estimar.

La nostra feina amb ells va molt més enllà de donar-los un sostre i menjar. Busquem també guarir els seus cors.

El seu dia a dia ara està marcat per les rutines del centre: s'aixequen per a un esmorzar calent i comencen la seva jornada d'aprenentatge a les aules del centre. Igual que la resta d'infants acollits, amb l'ajuda de les educadores, aprenen a llegir, a escriure i segueixen un programa escolar adaptat a les seves edats, des dels més petits fins als adolescents de 14 anys. Les tardes les dediquen a jugar al pati. Les educadores els llegeixen contes, els ajuden amb els deures i, sobretot, els abraçen i els fan sentir segurs. Com ens deia una de les nostres educadores: **"Veure'ls córrer i somriure sense por és la millor recompensa".**

A més, els donem la nutrició i l'atenció mèdica que necessiten, l'educació que els ajuda a madurar i els obre un futur, i la teràpia psicològica perquè puguin entendre que l'abandonament no va ser culpa seva, que l'amor no fa mal. A través del joc i el dibuix, la nostra psicòloga els ajuda a processar els seus traumes més profunds.

Amics i amigues, el que passa a Casa San José és realment un miracle sorgit de les mans i el cor del nostre equip. Les educadores, treballadores socials i psicòloga són els veritables pilars d'aquesta llar. Amb la seva dedicació incansable, creen un ambient de seguretat i amor on els infants poden finalment ser infants.

Cada membre de l'equip coneix la història dels 23 nens que viuen aquí. Saben les seves pors, els seus somnis i

els seus progressos. I els ofereixen el seu temps, la seva paciència i, sobretot, un amor incondicional que ajuda a guarir les ferides més profundes.

Les treballadores socials, a més, busquen incansablement algun familiar que els pugui acollir en una llar segura. I després, no els deixem sols: un cop tornen a casa, els fem seguiment durant un any per assegurar que la reintegració sigui una realitat i que l'infant creixi en un ambient sa i segur.

En els 20 anys que Casa San José porta funcionant, hem vist centenars d'infants tenir una segona oportunitat. Gràcies a la dedicació de l'equip professional, la porta es va obrir per a en Samuel, en David i en Mateo. Una porta

a un plat de menjar calent, a una abraçada que els digui que estan fora de perill, a una sessió de teràpia que els ensenyi que l'amor no fa mal. La seva entrega ens permet acollir a una mitjana de 95 infants a l'any, fent de cadascun una història d'èxit i una vida restaurada.

Aquest és el miracle que també vosaltres, amb el vostre suport continu, feu possible. Per això, el nostre més sincer agraïment.

Protegir la infància és una tasca més necessària que mai

Xavier Magarzo.

Responsable de projectes de Sendera

Una matinada a Meki

Una matinada a Meki em va venir al cap un paràgraf de la novel·la *Los pasos perdidos*, de l'escriptor cubà Alejo Carpentier: "Hem de cercar el començament de tot, segurament, en el núvol que va esclatar en pluja aquella tarda, amb una violència tan inesperada que els seus trons semblaven trons d'una altra latitud"¹. A la pluja hi tornarem més endavant.

Durant la meua recent visita de seguiment del projecte finançat per l'AECID (Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament) i executat per Sendera a Meki, regió d'Oromia (Etiòpia), va ser possible constatar l'impacte positiu que està tenint aquesta iniciativa en la vida de 1.590 dones en situació de pobresa extrema. Moltes d'elles han arribat a Meki fugint de la inestabilitat i dels conflictes que afecten les zones rurals de la regió. Dones responsables de les seves llars, moltes vegades soles, que han trobat aquí no només un lloc on reconstruir la seva vida, sinó també una oportunitat de fer-ho amb dignitat.

El projecte, impulsat per Sendera i la Comunitat de Sant Pau, i que compta amb la col·laboració d'autoritats locals i comunitàries, busca enfortir la participació d'aquestes dones en la vida pública i millorar les seves condicions de vida a través de diverses estratègies. Una de les principals és l'organització en grups d'estalvi comunitari, que no només els facilita l'accés a petits crèdits, sinó que també fomenta la cooperació, la confiança mútua i la independència econòmica.

A través de tallers i formacions, les participants estan adquirint eines concretes per emprendre els seus propis negocis, alhora que s'aborden temes relacionats

amb els rols de gènere, els obstacles culturals i educatius, i els determinants sanitaris que afecten el seu dia a dia.

El projecte contempla, a més, la construcció de dotze habitatges per a dones que viuen en condicions d'extrema precarietat. Paral·lelament, s'estan distribuint kits d'higiene personal i material educatiu per als seus fills i filles, en coordinació amb els departaments de salut i educació del districte.

Durant la nostra visita també vam ser testimonis del procés de selecció de les dones que, després de rebre formació en plans de negoci, accediran a un capital inicial no reemborsable per posar en marxa les seves iniciatives. Es tracta de fomentar l'emprenedoria femenina no només com una via de generació d'ingressos, sinó com una eina d'apoderament i autonomia.

L'estreta coordinació amb les institucions locals està sent clau per al desenvolupament del projecte, tant en la identificació i seguiment de les participants com en la planificació i avaluació de les activitats. Aquesta implicació garanteix que la intervenció estigui arrelada en el context comunitari, cultural i polític de Meki.

Però a Meki, el veritable èxit del projecte no es mesura únicament en xifres: no és només el nombre de negocis iniciats o de dones formades. El que està passant és més profund. S'està gestant un canvi cultural, una transformació en la manera com aquestes dones es veuen a si mateixes i en el rol que exerceixen en la seva comunitat. La tasca no consisteix únicament a lliurar recursos o formació tècnica: es tracta de sembrar la llavor de l'autoconfiança, de la solidaritat, de la capacitat de decidir per elles mateixes.

¹ Traducció de l'autor.

Aquest procés de transformació, però, no sempre apareix reflectit en els informes ni en les estadístiques. Es construeix en les coses quotidianes: entre reunions, converses i gestos de suport mutu. I, de vegades, també en moments inesperats.

Aquella matinada de què parlava al començament, en plena temporada de pluges, una descomunal tempesta va descarregar la seva fúria sobre Meki. El soroll era ensordidor: un mar d'aigua caient del cel, acompanyat de trons que, com diria Carpentier, semblaven venir d'una altra latitud. A l'alba, el sol il·luminava un paisatge de fang, carrers inundats i basses que reflectien un cel finalment calmat.

Aquell mateix dia vam visitar una de les cases en construcció. **L'Amina, una de les dones participants, ens va rebre, juntament amb els seus fills i filles, amb una barreja d'orgull i emoció.** Ens va mostrar la seva casa vella, insalubre i mig enderrocada, i després ens va portar a veure la nova, en construcció al mateix terreny: ja amb la teulada i les parets aixecades, tot i que encara sense acabar a l'interior. Somrient, ens va explicar que aquella mateixa nit havien dormit allà per primera vegada. La

pluja entrava sense parar a la casa vella, inundant-la amb més d'un pam d'aigua, així que van decidir traslladar-se a la nova, encara en obres. "I així", ens va dir l'Amina amb un somriure serè, "no ens vam mullar i vam poder dormir tranquils".

Va ser aleshores quan vaig comprendre amb més claredat el sentit d'aquella frase que m'havia rondat pel cap des de la matinada. Potser, com suggeria Carpentier, el començament de tot està, en efecte, en un núvol que esclata en pluja. Perquè en aquella tempesta, en aquell trasllat urgent a una casa encara per acabar, en aquell gest de protecció i dignitat, hi ha un punt de partida. Un de real, íntim i poderós. Un començament nou.

S'està gestant un canvi cultural, una transformació en la manera com aquestes dones es veuen a si mateixes

Memòria 2024

26 PROJECTES | 5 PAÏSOS | 36.890 OPORTUNITATS DE DESENVOLUPAMENT:
PER 21.622 DONES I 15.268 HOMES.

DE MANERA INDIRECTA, ELS NOSTRES PROJECTES HAN TINGUT
UN IMPACTE POSITIU EN 183.322 PERSONES.

Ingressos i despeses

INGRESSOS 2024	788.025,03 €
Quotes (privat)	32 %
Donacions (privat)	24 %
Convenis col·laboració institucional (privat)	24 %
Públic	15 %
Altres	5 %

DESPESES 2024	
Projectes de desenvolupament	75 %
Sensibilització	11 %
Administració	11 %
Captació de fons	3 %
TOTAL	100 %

S'han rehabilitat i dignificat

27

habitatges de famílies que viuen
en condicions molt precàries

(Etiòpia i República Dominicana)

1.350

dones adolescents han millorat
el seu rendiment escolar gràcies
a l'ús de compres rentables i
reutilitzables

(Etiòpia)

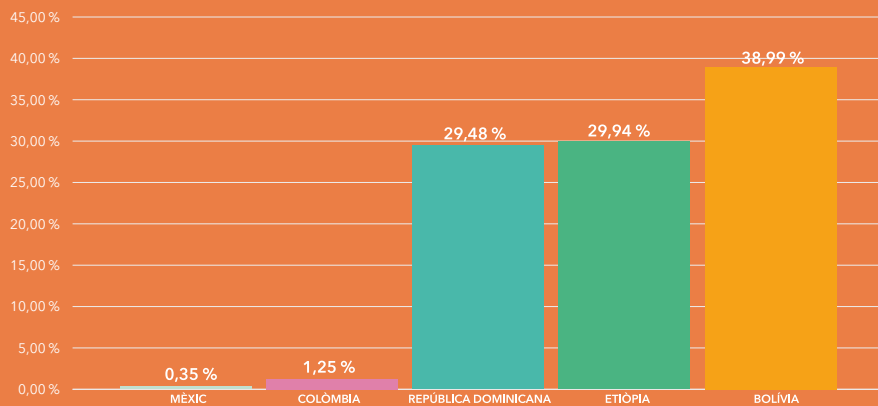
182

persones han millorat la seva
qualitat de vida i salut amb la
construcció de 39 banys dignes

(Bolívia)

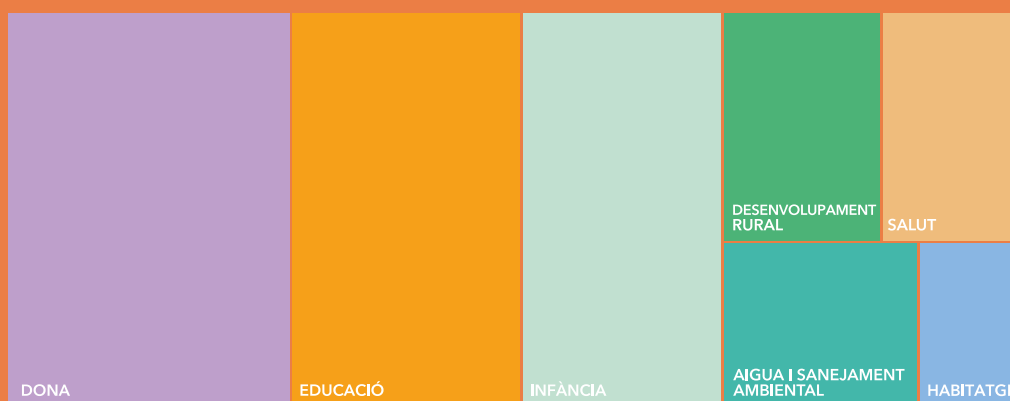

Inversió per països

Inversió per àrees d'actuació

■ AIGUA I SANEJAMENT ■ DESENVOLUPAMENT RURAL ■ INFÀNCIA ■ EDUCACIÓ ■ DONA ■ SALUT ■ HABITATGE

1.449

famílies han millorat la seva
seguretat alimentària amb
la producció ramadera
(Bolívia i Etiòpia)

101 noies i **30** nois
han pogut seguir els seus estudis
professionals i universitaris,
obrint-se així un futur més
esperançador
(Colòmbia, Etiòpia i República Dominicana)

Memòria
completa

Col·labora!

Ets una entitat solidària

Treballem per un món més just

ENTITAT SÒCIA

Aportant una quota regular (mensual, trimestral o anual), la teva empresa, fundació o associació pot ajudar a finançar els projectes de cooperació al desenvolupament de Sendera.

NÒMINA SOLIDÀRIA

Ofereix al teu equip la possibilitat de donar 1€ de la seva nòmina a un dels nostres projectes. Així, a partir de petites donacions, podreu fer realitat un gran projecte. L'entitat també pot implicar-se més, igualant la quantitat recaptada.

FINANÇAMENT DE PROJECTES

La teva entitat pot donar suport a un projecte concret. Contacta'ns per dissenyar una proposta adequada a la mida i naturalesa de la teva organització.

VOLUNTARIAT O VIATGE SOLIDARI

Viatja amb el teu equip a un dels nostres projectes i descobreix què podeu aportar, compartint la vostra experiència professional, i què us pot aportar conèixer durant uns dies amb els seus protagonistes.

Avantatges fiscals

Les donacions de persones jurídiques tenen dret a una deducció del 40% en la quota íntegra de l'impost de societats, que pot ampliar-se fins al 50% quan es prolonguen en el temps, segons el règim fiscal previst a la Llei 49/2002 i el Reial decret llei 6/2023*.

Transparència

La transparència i la rendició de comptes són valors estratègics de la nostra identitat. Ens auditem des de l'any 1993, cosa que reflecteix el nostre compromís

amb una gestió eficaç i eficient dels nostres recursos i projectes. Així mateix, complim amb l'auditoria de Bon Govern i Transparència impulsada per la Coordinadora d'Organitzacions per al Desenvolupament. A més, ens comprometem a proporcionar informació sobre els resultats obtinguts a les persones i institucions col·laboradores. Tota la informació sobre la nostra actuació i el seu impacte en les comunitats està reflectida en les nostres Memòries d'Actuació. Trobaràs un resum de la Memòria 2024 en aquesta mateixa revista.

Ets una persona solidària

Tu també pots col·laborar

DONATIU I QUOTES

El 2024, amb l'impuls de les aportacions dels nostres 738 socis, sòcies i donants, vam crear oportunitats de desenvolupament per a 36.890 persones. Gràcies a les seves contribucions, portem 44 anys treballant de manera continuada. Uneix-te i comprova el poder de la solidaritat per fer el nostre món una mica més just!

ESDEVENIMENTS SOLIDARIS

Qualsevol celebració pot ser un bon motiu per crear un repte solidari: un casament, un aniversari o un aniversari laboral. Proposa't un objectiu de recaptació i convida el teu entorn a participar. Si no saps per on començar, t'ajudem.

VOLUNTARIAT

Ens encanta enriquir-nos coneixent altres persones que, de manera altruista, aporten la seva experiència i coneixements al nostre treball. Si vols fer un voluntariat a les nostres oficines o a nivell internacional, contacta'ns.

DIFON EL NOSTRE TREBALL

Tu que ens coneixes des de fa temps ets la millor referència per compartir la tasca que fem. Parla a la teva empresa, amics, amigues i familiars sobre els projectes que duem a terme i com poden col·laborar.

Avantatges fiscals

Segons la Llei 49/2002 d'incentius al mecenatge i el Reial decret llei 6/2023, podràs deduir-te fins a un 80% pels primers 250€ que donis en la teva propera Declaració de la Renda; i fins al 40-45% a partir d'aquesta quantitat. La deducció serà major com més temps portis donant a l'organització*.

Per exemple, si dones 250€, et deduiràs 200€ en la propera Declaració de la Renda, per tant només et costarà 50€*.

Parlem?

☎ 915 776 897 / 932 310 712

✉ comunicacion@senderaong.org

Totes les contribucions són importants. Pots fer la teva a través de les següents vies:

🌐 www.senderaong.org

📱 CaixaBank ES98 2100 0079 8302 0128 0831

🔄 Bizum al 00296 (disponible en alguns bancs)

**Aquest document conté informació general i no constitueix opinió professional ni assessorament jurídic. Consulta amb el teu assessor fiscal la legislació que aplica als donatius en la teva Comunitat Autònoma.*

Testament solidari

Un compromís en el temps

Què és un testament solidari?

El testament solidari és l'expressió escrita i signada del teu desig de seguir col·laborant amb Sendera i prolongar el teu compromís solidari en el temps. Incloure Sendera en el teu testament és compartir amb la nostra organització la convicció que treballar pel desenvolupament és una qüestió de justícia social, que requereix un compromís ferm i continuat. Sabem que encara tenim molts reptes per davant i comptem amb la generositat de persones com tu per seguir superant-los durant molts anys més.

Com fer-ho?

Pots incloure Sendera en el teu testament de dues maneres: establint un llegat a favor seu (d'un bé concret o d'una quantitat econòmica determinada) o bé mitjançant el seu nomenament com a hereva (únic/a o cohereva).

La manera més adequada de fer testament és davant notari/a. Tant si ja tens el teu testament creat i optes per canviar-lo per incloure-hi Sendera, com si encara no el tens i vols fer-lo, a la notaria poden ajudar-te a redactar-lo correctament, respectant els drets dels teus hereus i hereves i reflectint clarament la teva voluntat. Es tracta d'un procés revisable i revocable.

A què es dedicarà?

El teu llegat solidari es destinarà íntegrament als fins de l'associació o al projecte concret que tu decideixis. No hi ha aportació petita; totes contribueixen a fer del nostre món un lloc millor.

Sendera és una organització sense ànim de lucre i, per tant, està exempta de l'Impost de Successions i Donacions. L'entitat es compromet a fer realitat la voluntat del teu llegat solidari, complint amb les seves obligacions legals i gestionant el procés amb tota l'eficàcia i transparència que aquesta gran responsabilitat requereix.

5.000 €

Contribuirem amb ajudes econòmiques i formació a 50 dones d'Etiòpia perquè puguin posar en marxa petits negocis locals.

10.000 €

Millorarem els habitatges de 60 persones a República Dominicana perquè visquin en condicions dignes i saludables.

15.000 €

Contribuirem a què 2.200 nens i nenes a Etiòpia aprenguin hàbits saludables i d'higiene per a la prevenció de malalties.

20.000 €

Donarem suport a 100 nens, nenes i adolescents, en situació de carrer a Bolívia, perquè puguin retrobar-se amb les seves famílies.

El llegat ha d'anar destinat a:

SENDERA ONG

Jorge Juan, 65 - 3.º, 28009 Madrid

CIF G08737447

Si tens algun dubte o prefereixes comentar-ho personalment, no dubtis en contactar amb Mònica Redolad, presidenta de Sendera, trucant al 932 310 712.

Continuam el camí.

Sendera.

Madrid

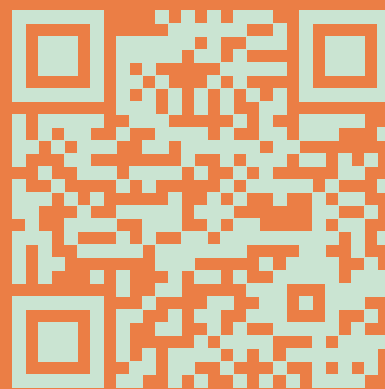
Jorge Juan, 65 3.º 28009
915 776 897

Barcelona

Sant Nicolau, 9 bxos. esq. 08014
932 310 712

info@senderaong.org
www.senderaong.org

Col·labora!

CAIXABANK

ES98 2100 0079 8302 0128 0831

BBVA

ES83 0182 4000 6602 0800 2172

Bizum al 00296